

Карбович Т.

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧА РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ РОМАНА БАБОВАЛА В МЕЖАХ ДОСЛІДЖЕНЬ НЬЮ-ЙОРКСЬКОЇ ГРУПИ

Анотація. Статтю присвячено науковим зацікавленням українських літературознавців творчістю українського поета з Бельгії Романа Бабовала (1950-2005), на тлі ширше бачених досліджень про Нью-Йоркську групу. Тому висвітлюються особливості онтологічних моделей творчості відомого представника української діаспорної поезії. Розглядається аспект жанрової та стильової динаміки творчих ресурсів поета. Охарактеризовується еволюція творчості Романа Бабовала на тлі Нью-Йоркської групи у різних вимірах художніх систем, які започаткував поет. Пропонується надати творчому феноменові Романа Бабовала – поета другої половини ХХ ст., хрестоматійного аспекту в українській діаспорній літературі, але на тлі наукових літературознавчих переосмислень.

Ключові слова: Роман Бабовал, український поет, Бельгія, Нью-Йоркська група, діаспора, еміграція, поезія, жанрова та стильова динаміка, онтологічні моделі творчості, ХХ ст.

Інформація про автора: Карбович Тадей, доктор філологічних наук, Інститут слов'янської філології УМКС (Польща).

Електронна адреса: t.karabowicz@gmail.com

Karabowicz T.

LITERARY STUDIES OF THE CREATIVITY OF ROMAN BABOVAL IN THE RESEARCH OF THE NEW YORK GROUP

Abstract. The article is devoted to the scientific interests of Ukrainian literary critics by the work of the Ukrainian poet Roman Baboval, against the backdrop of wider studies of the New York Group. Therefore, features of ontological models of creativity of a well-known representative of Ukrainian diaspora poetry are highlighted. The aspect of the genre and style dynamics of the poet's creative resources is considered. Characterized by the evolution of the work of Roman Baboval against the background of the New York group in different dimensions of the artistic systems that the poet founded. It is proposed to provide the creative phenomenon of Roman Baboval, a poet of the second half of the 20th century, an axiomatic aspect in Ukrainian diaspora literature, but against the backdrop of scientific literary rethinking. Roman Baboval – Ukrainian Belgian poet, a member of the New York Group and author of many books of poetry in Ukrainian and French, among them “The Deceit of Milk,” “Letters to Lovers,” and “Travelers of the Probable.” He also compiled and implemented on the Internet “A Virtual Anthology of the Poetry of the New York Group” Roman Baboval died on June 15 in Mintigny-le-Tilleul, Belgium. He is survived by his wife and daughter. The phenomenon of the New York Group comprises two generations of Ukrainian émigré poets residing, despite the group's name, on three continents (North America, South America and Europe). New York City, however, has always constituted a seminal point of reference and its name signified an innovative approach to Ukrainian poetry. Yet the significance of New York is not just symbolic. This is indeed the place where in the mid-1950s the group originated, imbuing the postwar Ukrainian literary émigré milieu with the avant-gardist spirit and fresh designs. The poets eagerly experimented with poetic forms, privileging vers libre and metaphor as well as embraced such fashionable at the time artistic and philosophical trends as surrealism and existentialism. By the early 1960s all seven members of the New York Group (Bohdan Boychuk, Yuriy Tarnawsky, Zhenia Vasyl'kivs'ka, Bohdan Rubchak, Patricia Kylyna, Emma Andijewska and Vira Vovk) published at least one poetry collection; in fact, a majority had by then two or even three books to their credit. In addition, the author focuses on the group's initial, and most active, period—from the mid-1950s to 1971. There were also latecomers: Yuriy Kolomyiets, Oleh Kowerko, Marco Carynyuk, and Roman Baboval, all of whom joined the NYG in the late 1960s, and Maria Rewakowicz herself, who became part of the group during the time of its revival in the mid-1980s; these poets are mentioned only briefly and in passing. At that early stage the poetic output of the group's members formed a genuine aesthetic alternative to socialist realism, still much prevalent in Ukraine of the 1950s under the communist regime. This informal association of Ukrainian–émigré modernist poets—loosely connected with New York, in spite of the fact that their actual places of residence were sometimes as far as Munich or Rio de Janeiro—was not widely influential at the time that it was active. Today, however, the work of these poets is generally accepted as an important stage in the evolution of Ukrainian modernist literature.

Key words: Roman Baboval, poet, "The Deceit of Milk", "Letters to Lovers", "Travelers of the Probable", Virtual Anthology of the Poetry of the New York Group", New York group (NYG), diaspora poetry, emigration, genre and style dynamics.

Information about author: Karabowicz Tadeusz, Doctor of Philology, Institute of Slavic Philology UMCS (Poland).

E-mail: t.karabowicz.@gmail.com

Karabowicz T.

RECEPCJA LITERATUROZNAWCZA TWÓRCZOŚCI ROMANA BABOWAŁA W BADANIACH NAD „GRUPĄ NOWOJORSKĄ”

Streszczenie. Artykuł poświęcony jest zainteresowaniom naukowym ukraińskiej krytyki literackiej dziełem ukraińskiego poety Romana Babowała, na tle szerszych badań nad twórczością „Grupy Nowojorskiej”. Dlatego podkreślono cechy ontologicznych modeli twórczości znanego przedstawiciela ukraińskiej poezji diaspory. Uwzględniono aspekt gatunku i styl dynamiki twórczej zasobów poety. Charakteryzuje się także ewolucją dzieła Romana Babowała na tle „Grupy Nowojorskiej” w różnych wymiarach systemów artystycznych, które założył poeta. Proponuje się ukazanie twórczego fenomenu Romana Babowała, poety drugiej połowy XX wieku, aksjomatycznego aspektu ukraińskiej literatury diaspory, ale na tle naukowych literackich przemyśleń literaturoznawców. Roman Babował – ukraiński poeta belgijski, członek „Grupy Nowojorskiej”, autor wielu książek poetyckich w języku ukraińskim i francuskim, m.in. „Kłamstwo mleka”, „Listy do kochanek” i „Podróż prawdopodobnego”. On także skompilował i utworzył w Internecie „Wirtualną Antologię Poezji Grupy Nowy Jork”. Roman Babował zmarł 15 czerwca w Mintigny-le-Tilleul w Belgii. Obecnie żyje jego żona i córka. Fenomen „Grupy Nowojorskiej” obejmuje dwa pokolenia ukraińskich poetów emigracyjnych, którzy pomimo nazwy grupy tworzą na trzech kontynentach (Ameryka Północna, Ameryka Południowa i Europa). Jednak Nowy Jork zawsze stanowił przełomowy punkt odniesienia, a jego nazwa oznaczała nowatorskie podejście do ukraińskiej poezji. Jednak znaczenie Nowego Jorku nie jest tylko symboliczne. To właśnie w tym miejscu powstała w połowie lat pięćdziesiątych grupa powojennego ukraińskiego środowiska, literackiej emigracji z awangardowym duchem i świeżymi projektami. Poeci chętnie eksperymentowali z formami poetyckimi, uprzywilejowaniem *versus libre* i metaforą, a także podejmowali tak modne wówczas trendy artystyczne i filozoficzne, jak surrealizm i egzystencjalizm. Na początku lat 60. Cała siedmioosobowa grupa: Bohdan Bojczuk, Jurij Tarnawski, Żenia Wasylkiwska, Bohdan Rubczak, Patrycja Kyłyna, Emma Andijewska i Wira Wowk opublikowali przynajmniej jedną książkę poezji; ale w rzeczywistości większość z nich posiadała już dwie lub nawet trzy książki. Dlatego literaturoznawcy skupili się na początkowym i najbardziej aktywnym okresie istnienia grupy – od połowy lat pięćdziesiątych do 1971 r. Wówczas uczestniczyli także późniejsi członkowie „Grupy Nowojorskiej” – nominalni: Jurij Kołomyjec, Ołeh Kowerko, Marko Carynnyk i Roman Babował, którzy wszyscy dołączyli do grupy pod koniec lat 60. i Maria Rewakowicz, która weszła w skład grupy w okresie jej odrodzenia w połowie lat 80. Jednak poetów tych wspomina się tylko na marginesie „Grupy Nowojorskiej”. Na tym wczesnym etapie poetycki dorobek członków grupy stanowił prawdziwą estetyczną alternatywę dla realizmu socjalistycznego, wciąż dominującego na Ukrainie w latach pięćdziesiątych, czyli w czasach komunistycznego reżimu. To nieformalne stowarzyszenie ukraińsko-emigracyjnych poetów-swoistych liberałów, luźno związanych z Nowym Jorkiem, pomimo faktu, że ich faktyczne miejsca zamieszkania było czasami w Monachium lub Rio de Janeiro – nie miało szerokiego wpływu na diasporę – chociaż było twórczo aktywne. Dziś jednak twórczość tych poetów jest powszechnie uznawana jako ważny etap ewolucji ukraińskiej literatury modernistycznej.

Słowa kluczowe: Roman Baboval, poeta, „Kłamstwo mleka”, „Listy do kochanek”, „Podróż prawdopodobnego”, „Wirtualna Antologia poezji Grupy Nowojorskiej”, „Grupa Nowojorska”, poezja diaspory, dynamika emigracji, gatunek i styl literacki.

Nota o autorze: Karabowicz Tadeusz, dr hab., Instytut Filologii Słowiańskiej UMCS (Polska).

E-mail: t.karabowicz.@gmail.com

Постановка проблеми та її значення. Зацікавлення творчістю поета Романа Бабовала на тлі ширше бачених досліджень про Нью-Йоркську групу можуть посідати важливе місце у науковому фонді українського літературознавства. На даному етапі вивчення онтологічних моделей творчості відомого представника української діаспорної поезії є важливим кроком до розширення знань про українську еміграційну літературу. Безумовно, українське

літературознавство розглядає творчий феномен Романа Бабовала на тлі Нью-Йоркської групи та під кутом онтологічних моделей української діаспорної поезії другої ХХ століття. Це як правило поети «Великої сімки»: Віра Вовк, Богдан Бойчук, Жєня Васильківська, Богдан Рубчак, Емма Андїєвська, Юрій Тарнавський, Патриція Килина. Але в полі зору наукових досліджень також номінальні поети групи: власне Роман Бабовал, а далі Юрій Коломієць, Марко

Царинник, Олег Коверко і Марія Ревакович. Тому аспект динаміки творчих ресурсів поета Романа Бабовала, а отже і номінальних членів групи в українській екзильній літературі, сприймається як важливий.

Українські вчені охарактеризовуючи еволюцію творчості Романа Бабовала у вимірах різних стильових систем, звернули увагу на його верлібр, нішевість, приватність, вплив на нього бельгійської поезії та рідної української традиції. На перший план висунуто перспективу ширшої художньої інновації Романа Бабовала, порівнюючи його творчий дискурс з Нью-Йоркською групою і українським шістдесятництвом [27].

Аналіз публікацій та досліджень. Наукові зацікавлення творчістю поета Романа Бабовала на тлі ширше бачених досліджень про Нью-Йоркську групу залишаються темою назагал недослідженою. Проте, як кожна науковий дискурс, також праці про феномен творчості Романа Бабовала на тлі Нью-Йоркської групи, набувають важливої літературознавчої інформації.

У даній статті запропоновано посилання на вибрані наукові дослідження українських літературознавців дотичні творчого дискурсу поета на тлі Нью-Йоркської групи. Це праці О. Астаф'єва [23], Ю. Барабаша [4;5], А. Дністрового [8], В. Івашка [9], М. Ільницького [10-14], Т. Карабовича [16-18], О. Легкої [19], В. Мацька [20], М. Ревакович [21; 22; 24; 25], П. Сороки [26] та Г. Сюті [27]. До вибраних посилань слід додати есеїстичну працю самого Романа Бабовала [2] і статті співтворця Нью-Йоркської групи Богдана Бойчука [6; 7].

Мета статті – визначити наукову модель інформації про творчий феномен Романа Бабовала в працях українських вчених, де проаналізовано творчість поета на тлі Нью-Йоркської групи. Розглянути контекст повернення творчості Романа Бабовала до української філологічної науки у 1991 року, коли Україна стала незалежною державою.

Завдання статті полягає в тому, щоб в порівняльному сегменті дослідити та розкрити наукові пошуки українського літературознавства про творчий набуток Романа Бабовала, члена Нью-Йоркської групи.

Виклад основного матеріалу. Поет Роман Бабовал народився 2 вересня 1950 року, помер 15 червня 2005 року, в місті Льеж в Бельгії.

Його сім'я походила з Галичини, тому майбутній поет початково вивчав богослов'я в Римі, але остаточно закінчив медичний факультет Лювенського університету. Здобув ступінь доктора медицини. Мешкав у Бельгії, працював за медичним фахом. Був членом Нью-Йоркської групи та міжнародного ПЕН-клубу. З 1991 року належав до Національної спілки письменників України. З шістдесятих років публікував поезії, а також переклади. До Нью-Йоркської групи поет приєднався на підставі своїх публікацій в щорічнику групи «Нові поезії». Роман Бабовал є автором збірок: «Навіщо про те згадую?», «Подорож поза форми», «Омана молока і листи до коханок», «Нічні перекази», «Мандрівники ймовірного» та збірок французькою мовою. Був учасником публікацій в еміграційній періодиці. Поетика Романа Бабовала базувалася на формі верлібру і в деякий мірі була близька до інших представників Нью-Йоркської групи. Тому наприкінці 1999 року, коли поету були доступні інтернетні ресурси, він упорядкував антологію угруповання, яку назвав «Віртуальна антологія поезії Нью-Йоркської групи 2002-2003». З огляду на хворобу і передчасну смерть, вона перебуває в інтернеті в незакінченому авторському варіанті. Роман Бабовал перекладав і видав книгу поезій Ігоря Калинця «Le couronnement de l'érouvantail» («Коронування опудала», 1996), а також твори інших сучасних українських письменників перекладені на французьку мову і з французької та італійської на українську.

Зацікавлення феноменом творчості Романа Бабовала на тлі Нью-Йоркської групи мають характер особистого та наукового спрямування. Особисте спрямування – дотичне творчості українського поета, базується на дослідженнях еміграційних друзів Романа Бабовала. Це праці Богдана Бойчука [6; 7], і Марії Ревакович [21; 22; 24; 25] в яких відбилися погляди Романа Бабовала виражені в хрестоматійній статті поета про Нью-Йоркську групу. Співдрузів поета зацікавила його культова в багатьох аспектах стаття «Замість відповіді». Згодом Марія Ревакович надрукувала її в антології «Нью-Йоркська група. Антологія поезії, прози та есеїстики» (Львів: Піраміда, 2012) [2, с. 90-94]. У статті яка має форму листа до друзів, поет писав про свою дорогу до літератури, яку завдячував Богдану Бойчуку та іншим членам групи. Зміст статті був своєрідною основою представити пробле-

му мовної відчуженості в місці поселення поета та повної відсутності в материковій літературі про яку він і писав.

Але з другої сторони, після 1991 року почалися ґрунтовні дослідження київських та львівських вчених літературознавців про екзильну українську літературу. В тих дослідженнях виражено різні процесуальні дискурси української еміграційної літератури другої половини ХХ ст. В них не забуто і про творчий дискурс Романа Бабовала.

Безумовно цей процес відкриває стаття Василя Івашка «Однокрилий янгол» вміщена у збірці поета «Мандрівники ймовірного: Поезії», яка вийшла в Києві у 1993 році [3], [9]. У статті Василя Івашка вперше в українському літературознавстві прозвучали ті настанови, якими характеризувався творчість Романа Бабовала. Описано його контакти з Нью-Йоркською групою, з українською еміграцією та з бельгійським літературним середовищем. В статті також звернено увагу літературознавчої науки на верлібр – як творчий вибір, і як форму поетичного вислову українського еміграційного поета. Василь Івашко зокрема писав: «Серед організовуючих елементів у символіці поета, що є запорукою єдності його поетичного світу, в тій постійній індивідуальній міфології, що лежить в його основі, відсутній український колорит» [9, с. 9].

На початковому етапі повернення Романа Бабовала до материкової літератури виділяються також іманентні дослідження Олександра Астаф'єва. У наукових дослідженнях відомий вчений повертає творчість поета до українського читача та угрунтовує позицію творчості Романа Бабовала в рядах Нью-Йоркської групи. Вчений пропонує бачити поетичну постать Романа Бабовала на фоні групи, але через сполучник «і»: Тому він пише «Нью-Йоркська група і Роман Бабовал» [23, 256 с.]. Натомість укладаючи добірку віршів поета в антології «Поети Нью-Йоркської групи» Олександр Астаф'єв звернув увагу на те, що творчість митця розвивалася під впливом французької поезії. Вчений говорить, що Роман Бабовал жив у франкомовній частині Бельгії, і дружив з бельгійськими поетами які писали французькою мовою. Тому його участь в виданнях Нью-Йоркської групи завжди мала окреме антропологічне сприймання і оконтурення. Поет виділявся на тлі Нью-Йоркської

групи іншою манерою поетики. Олександр Астаф'єв зазначає, що цікавим з літературознавчого погляду є той факт, що Роман Бабовал перекладав поезію Ігоря Калинця, українського поета верлібру, забороненого в 70-х рр. в підрадянській Україні. Цю трансляторську працю Романа Бабовала, Олександр Астаф'єв назвав «спорідненням поетичних душ», адже в подібний спосіб писали бельгійські франкомовні поети, друзі Романа Бабовала [23, 256 с.].

З огляду на те, що через батьків Роман Бабовал був пов'язаний з довоєнною Галичиною, багато уваги поетові приділив відомий вчений зі Львова Микола Ільницький [10-14]. У своїх наукових розвідках львівський вчений писав про несхожість творчості Романа Бабовала до поетичного дискурсу Нью-Йоркської групи і еміграції в цілому. Ця несхожість включала на думку вченого «французький аспект» верлібру поета. Прикладом може слугувати вірш «3 березня» зі збірки «Листи до коханок»: «ми кохаємось бездумно, мов відцвілі водорості, / огнем не торкані папороті. / полохливо день б'є в дзвін конвалій. / кинь дзеркало!: мов орхідею кошачню засипала / твоє обличчя. он сонце заіржало!: вже, мабуть, / нам довше не прощатися.

У 1998 році тернопільський літературознавець Петро Сорока (1956-2018) видав монографію про поета Романа Бабовала: «Роман Бабовал, або Однокрилий янгол. Літературний портрет». Це була авторська дослідницька робота, сперта на особистих контактах Петра Сороки з Романом Бабовалом. Вчений літературознавець зустрівся з поетом у Мюнхені в присутності Емми Андіївської і згодом написав та видав монографію, відкликуючись у заголовку до натхненної поетики українського еміграційного автора. Символ однокрилого янгела – це апеляція до відчуження поета на еміграції, його самотність та нішевість його поезії [26, 160 с.]. Монографія Петра Сороки залишається єдиним комплексним дослідженням про поетичний дискурс Романа Бабовала.

У 2017 році вийшла монографія Тадея Каравовича про Нью-Йоркську групу під заголовком «Міфопоетика Нью-Йоркської групи» [16, 464 с], де багато уваги виділено творчому феноменові Романа Бабовала. У монографії її автор, задумується над місцем Романа Бабовала в українській літературі і українській еміграції. Дослідник пише, що оскільки автор народився

в Бельгії і ніколи в Україні не жив – Україна була лишень ойкуменою його омріяного повернення до неї. Отже творчість поета знаходиться в філософських категоріях, тих творців, які успаткували українську мову, і просто нею писали. Тут як правило виступає антропологічна категорія сутності: мова як вибір. Адже поет писав не лишень мовою вибору: українською. Його загальні поетичні поняття він виражав також французькою мовою. Тому в творчості Романа Бабовала помітна проміжна ланка в невротичній комунікації, яка виникає з підсвідомих кодів, якими користувався поет – не окреслюючи в творчості свого адресата. Дискурс цей можна сміливо назвати екзистенційним, інтимним, особистим, чи просто абстрактним.

На так поставленій науковій проблемі, виділяється ґрунтовний погляд Ориси Легкої на творчість автора збірки «Мандрівники ймовірного». В статті «"Заснули райдуги у теплоті твого волосся...": Особливості інтимної поезії Романа Бабовала» вчена пише: «Один із дослідників творчості Романа Бабовала слушно зазначив: «...жодним інтерпретаційним спробам і констатаціям... не вдасться остаточно з'ясувати зміст тієї органічної живої словесної єдності, якою є фраза у Бабовала... Її залишається лише образно сприйняти». І далі Орися Легка пише: «Спроможусь на ризик: бодай наблизитись до тих дверей у його поетичному світі, за якими превалююча екзистенційна рефлексія все ж залишає невеличку шпаринку до розуміння зметафоризованих до краю, але відчутно інтенсивних переживань автора. Р. Бабовала відносять до молодших членів «Нью-Йоркської групи», чільних представників якої об'єднувало особливе світо-відчуття, загострене розуміння своєї земної місії, відмова від існуючих стильових орієнтирів. Ба більше. Вони творили особливу поезію – поезію думання, поезію ерудиції, поезію коду, коли сенс лише частково зумовлений природою тексту, а більшою мірою приписаний читачем. Разом з Ю. Коломийцем, М. Царинником, М. Ревакович Р. Бабовал ще болісніше від своїх старших колег сприймали світ, складно реагуючи на його прояви у своїх віршах. «Ці автори зміщують акцент зі споглядання естетичних об'єктів на їх переживання, створюючи відчутну напруженість між не-проникною структурою твору і свідомістю, яка сприймає світ» [19, с. 161-172].

Орися Легка покликується на наукові дослідження Олександра Астаф'єва констатує, що «літературознавець акцентує на внутрішньому драматизмові й душевному дискомфортові авторів, що текстуально проявляється у вигляді нових комбінацій розірваної на фрагменти дійсності, які виринають з глибин підсвідомості» [19, с. 161-172]. Тому слушно Орися Легка пише: «Власне, інтимні зв'язання Р. Бабовала – не просто зафіксований «фрагмент дійсності», це радше сама дійсність, що проявляється своєрідною усеприсутністю, «розлитістю» по маргінесах складної авторської поетичної скульптури. Він не освідчується в коханні, не шукає прихистку в любовних утіхах. Від його інтимних поезій віє невідомістю, якоюсь холоднуватістю, спустошеністю, відчуттям нерозрадної людської самотності. Проте тема кохання простежується практично в усіх добірках митця. Не кажу вже про такі збірки, як «Нічні перекази», «Листи до коханок» та «Омана молока», майже всуціль складених з інтимно-еротичних віршів. Інтимна лірика Р. Бабовала – складна, вражає своєрідністю нібито власного самозаперечення. Зацікавлений ірраціональними порухами людської свідомості, до самозабуття заглиблений у внутрішній світ людини, поет одночасно тривожно «оглядається», шукаючи дорогу до себе, губиться у відповідях, а тому, очевидно, «кодує їх» [19, с. 161-172].

Безумовним здобутком наукових досліджень про творчість Романа Бабовала і Нью-Йоркської групи є літературознавчий дискурс Віталія Мацька. У ньому вчений розробляє поняття онтологічного нюансування. Йдучи за філософськими настановами Георга Гегеля з його центральним поняттям діяльності людини, Віталій Мацько каже, що допоки живуть члени Нью-Йоркської групи, вони не сказали ще останнього слова у своєму творчому фонді. Але, ми можемо вже говорити про поезію Романа Бабовала як про завершений процес, бо поет не живе, отже його творчість замикається в категоріях історичного дискурсу [20, с. 161-172]. Поетичне письмо Романа Бабовала, позначене експериментуванням, тонким нюансуванням та інтуїтивністю, стало – як каже Віталій Мацько здобутком світової літератури [20, с. 169-170].

Важливу думку висказав у своїй статті «Роман Бабовал і прощання з національним шансоном». Анатолій Дністровий. У статті ви-

ражено питання авторської сутності поетичної спадщини Романа Бабовала і протікання акту творчості до суб'єктивного вираження індивіда. Анатолій Дністровий каже зокрема: «Підсвідоме та сюрреалістичне думання занурюється у інтимний світ. (...) Бабовал у своїй поезії виривається за межі української етнографії та душевного національного шансону, особливо своєї доби – 1960-х, він узагалі відмовляється від усіх ключових українських трайбалістичних етнонарративів: релігійних чи героїчних, політичних чи побутових. Бабовал формує нові смислові вузли, і важливими інструментами його поезики постають не наївні пафосно-риторичні верески про Гонту, а сновидіння, психіка, пам'ять, асоціація. Цим він трішки нагадує Пауля Целяна (хоча й без екзистенціальної безвиході та надриву останнього). Бабовал дуже істотно розширив можливості української поезії – і в плані звільнення від пафосу й риторики, і в плані поезики вірша, і в плані руйнування низки стійких метанаративів уже зачовганого, набридливого, але й досі тривалого національного шансону, з яким і досі, на початку ХХІ століття, асоціюється поезія у любителів красного слова». За приклад автор подає поезії зі збірки Романа Бабовала «Подорож поза форми» [8, с. 173-175].

Цікаву наукову думку сформулював також літературознавець Юрій Барабаш. У статті «N. Y. Група – «поза традиції» як традиція» вчений пише про новаторство, як індивідуальний досвід Нью-Йоркської групи. Творчого дискурсу Романа Бабовала не можна порівнювати чи співставляти з відчизняною літературою, як це деколи відбувається [4, с. 131-146]. Це вкрай нішевий поет з його «меандрами внутрішніх краєвидів». Цю думку Юрій Барабаш продовжив у статті «Нью-Йоркская Группа украинских поэтов – «вне традиции» как традиция», де також підкреслив різноманітні дороги української літератури в ХХ ст. називаючи це очевидністю [5].

В українському літературознавстві не забракло також мовознавчого голосу Галини Сюті. Це дослідження з 1995 року під заголовком «Мовні інновації в українській поезії шістдесятників та членів Нью-Йоркської групи» [27]. Вчена на тлі стилістики мови художньої практики Нью-Йоркської групи пропонує задуматись над розвитком ширших літературних норм. В тому аспекті, верлібр Романа Ба-

бовала може помітно впливати на творчість наймолодшого поетичного українського покоління. Це органічно відбувається через поєднання чуттєвого із таким, що належить до сфери особливостей інтимної поезії.

Окрему увагу слід звернути на наукові дослідження Марії Ревакович [21; 22; 24; 25]. У її статтях показано авторське мислення членів Нью-Йоркської групи. Дослідниця називає це результатом підсвідомих актів, філософських підтекстів в інтимних рядках. Найбільш знаковою слід вважати книгу Марії Ревакович «Persona non grata. Нариси про Нью-Йоркську групу, модернізм та ідентичність», яку вона видала в 2012 році. В книзі дослідниця показує особистісні моделі буття Романа Бабовала, його коди і декодування поетичного простору. Дослідниця пропонує вслухатись у мелодію поетового слова, і спробувати прийняти це слово таким, яким воно є, в усій дивовижності й неповторності. Це напевне ремарка в сторону тої частини літературної критики яка вважала, що верлібровий дискурс поета надто відчужий над Дніпром [25, 336 с.]..

Наукові зацікавлення українських літературознавців творчістю поета Романа Бабовала відбувалися нагагал на тлі досліджень про Нью-Йоркську групу. Український поет з Бельгії радо признавався до літературних зв'язків з групою. Тому в статті висвітлюється онтологічні моделі творчості відомого представника української поезії. Розглядаючи аспект динаміки творчих ресурсів поета, надається увага самій формі творчості на тлі Нью-Йоркської групи у різних вимірах мистецьких систем, які започаткував Роман Бабовал. Поет безумовно створив свій міф в поезії, відкрив читачам свою поетичну таємницю та свою «крилату казку однокрилого ангела» [26, 160 с]. В українському літературознавчому дискурсі, він заіснував як поет оригінальний та неповторний.

Висновки та перспективи дослідження. Наукові зацікавлення творчістю Романа Бабовала на тлі поетичного дискурсу Нью-Йоркської групи виникли як натуральне літературознавче явище. З антропологічного погляду зацікавлення творчістю Романа Бабовала, можна зарахувати до важливої скарбниці української літературознавчої думки. Адже вони поповнили науковий фонд про поета, і стали прикладом того, як після 1991 року до української

літератури поверталася еміграційна творчість екзильних творців. Тому в статті запроповано антропологічний погляд на феномен творчості Романа Бабовала і творців Нью-Йоркської групи, вказуючи на особливості онтологічних моделей української діаспорної поезії. Надано нового імпульсу та стильової динаміки зв'язкам Нью-Йоркської групи з шістдесятниками. Зафіксовано момент реальної зустрічі з Україною після 1991 року самого Романа Бабовала і його співтворців з еміграції. Відтак на прикладі літературознавчих праць про поета значно збагачено літературознавчу думку про творчість Нью-Йоркської групи. У наукових працях з'ясовано

наявний зв'язок творчості Романа Бабовала і еміграційних творців з материковою батьківщиною. Вказано на елементи верлібру, як творчої настанови поета і його ностальгії за рідною землею, не забуваючи про франкомовну творчість Романа Бабовала.

Літературознавчі дослідження про Романа Бабовала чекають на дальші наукові переосмислення у різних університетських осередках України. На них безумовно будуть покликуватися у своїх працях магістранти, аспіранти й докторанти, які розкриють не лише художню практику верлібру, а напишуть нові праці про літературний процес в українській еміграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабовал Р. Віртуальна антологія поезії Нью-Йоркської групи 2002-2003. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до видання: <http://users.belgacom.net/babowal/indexnvg.htm>
2. Бабовал Р. Замість відповіді // Нью-Йоркська група. Антологія поезії, прози та есеїстики / Упор. М. Ревакович та В. Габор. – Львів: Піраміда, 2012. – С.90-94.
3. Бабовал Р. Мандрівники ймовірного: Поезії. – К.: Дніпро, 1993.
4. Барабаш Ю. Н. У. Група – «поза традиції» як традиція // Збірник Харківського історико-філологічного товариства / Харківський державний педагогічний університет; Харківське історико-філологічне товариство. – Х., 2002. – Т. 9. – С. 131-146.
5. Барабаш Ю. Нью-Йоркская Группа украинских поэтов – «вне традиции» как традиция // Дружба народов. – 2002. – № 8.
6. Бойчук Б. Декілька думок про Нью-Йоркську групу // Сучасність. – 1979. – Ч.1. – С. 20-33.
7. Бойчук Б. Декілька думок про Нью-Йоркську групу і декілька задніх думок // Нью-Йоркська група. Антологія поезії, прози та есеїстики / Упор. М. Ревакович та В. Габор. – Львів: Піраміда, 2012. – С.32-43.
8. Дністровий А. Роман Бабовал і прощання з національним шансоном // Дністровий А. Черепаха Чарльза Дарвіна. – Чернівці: книги-XXI, 2015. – С. 173-175.
9. Івашко В. Однокрилий янгол // Бабовал Р. Мандрівники ймовірного: Поезії. – К.: Дніпро, 1993.
10. Ільницький М. Український сонях під бельгійським сонцем [піс-ляслово до публікації добірки віршів Романа Бабовала «Безсонні ліхтарі»] // Дзвін. – 1990. – № 10. – С. 16-17.
11. Ільницький М. Меандри внутрішніх краєвидів. Творчість поетів Нью-Йоркської групи // Дзвін. – 1995. – № 7. – С. 129-144.
12. Ільницький М. Нью-йоркська група // Ільницький М. Українська повоєнна еміграційна поезія. – Львів: Львівський обласний науково-методичний інститут освіти; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. – С. 74-115.
13. Ільницький М. Літературні традиції поезії «поза традиції» // Су-часність. – 1996. – № 10. – С. 113-122.
14. Ільницький М. Нью-Йоркська група поетів і національна літературна традиція // Літературознавство: Матеріали III конгресу Міжнародної асоціації українців (Харків, 26-29 серпня 1996 р.).
15. Історія української літератури ХХ століття: підручник у 2 кн. [ред. В. Дончик] – К.: Либідь, 1998. – Кн. 2: друга половина ХХ століття.
16. Карабович Т. Міфопоетика Нью-Йоркської групи: Монографія / Тадей Карабович; відп. ред. Р. Радишевський; наук. консультант О. Астаф'єв. – К.: Талком, 2017. – 464 с. (Серія «Студії з україністики». Випуск XXI).
17. Карабович Т. Публікації Нью-Йоркської групи у щомісячнику «Сучасність» в 1970-1990-х рр. // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка] [Текст] / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка; редкол.: О. Семенюк (відп. ред.) [та ін.] Серія: Філологічні науки – 2015. – Вип. 142. – С. 59-66.
18. Карабович Т. Структурна поліфонічність перекладів Нью-Йоркської групи у португальській антології Віри Вовк «O Grupo de Nova York „Colméia”» (1993) // Літературознавчі студії. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – 2015. – Випуск 45. – 296 с. – С. 87-95.
19. Легка О. „Заснули райдуги у теплоті твого волосся...”: особливості інтимної поезії Романа Бабовала / О. Легка // Парадигма. – 2011. – Вип. 6. – С. 161-172. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/paradig_2011_6_15.
20. Мацько В. Творчий феномен Нью-Йоркської групи: свобода, екзистенція, сюрреалізм, експеримент текстотворення / Віталій Мацько // Філологічний дискурс. – 2017. – Вип. 6. – С. 56-68.
21. Нью-Йоркська група. Антологія поезії, прози та есеїстики: антологія / упоряд., вст. ст. М. Ревакович, В. Габор. – Львів: ЛА «Піраміда»; 2012. – 400 с.

22. Півстоліття напівтиші. Антологія поезії Нью-Йоркської групи / упоряд. М. Ревакович. – К.: Факт, 2005. – 373 с.

23. Поети «Нью-Йоркської групи»: антологія / Упоряд. О. Г. Астаф'єв, А. О. Дністровий; Передм. О. Г. Астаф'єва. – 2-ге вид. (Українська муза). – Харків: Ранок, 2009. – 256 с.

24. Ревакович М. Кризь іншу призму. Про феномен і поезію Нью-Йоркської групи. / Марія Ревакович // Півстоліття напівтиші. Антологія поезії Нью-Йоркської групи. – К.: Факт, 2005. – С. 17-40.

25. Ревакович М. *Persona non grata*. Нариси про Нью-Йоркську групу, модернізм та ідентичність. – К.: Критика, 2012. – 336 с.

REFERENCES

1. Baboval R. *Virtual anthology of New York poetry group* [Virtualna antologhiia poezii Niu-Yorks'koi hrupy] 2002-2003. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu do vydannia : <http://users.belgacom.net/babowal/indexnyg.htm>

2. Baboval R. *Instead of an answer* [Zamist vidpovidi] // Niu-Yorkska hrupa. Antologhiia poezii, prozy ta eseistyky / Upor. M. Revakovykh ta V. Gabor. – Lviv: Piramida, 2012. – S.90-94.

3. Baboval R. *The travelers of Possibility: Poems* [Mandrivnyky ymovirnoho: Poezii]. – К.: Dnipro, 1993.

4. Barabash Yu. *NY group – „out of tradition” as a tradition* [N. Y. Hruba – «poza tradytsii» yak tradytsiia] // Zbirnyk Kharkivskoho istoriko-filolohichnoho tovarystva / Kharkivskiy derzhavnyi pedahohichnyi universytet; Kharkivske istoriko-filolohichne tovarystvo. – Kh., 2002. – T. 9. – S. 131-146.

5. Barabash Yu. *New York group of Ukrainian poets „out of tradition” as a tradition* [Niu-Yorkskaia Hrappa ukraïnskykh poetov – «vne tradytsyy» kak tradytsiia] // Druzhba narodov. – 2002. – № 8

6. Boichuk B. *Some thoughts about New York group* [Dekilka dumok pro Niu-Yorks'ku hrupu] // Suchasnist. – 1979. – Ch.1. – S. 20-33.

7. Boichuk B. *Some thoughts about New York group* [Dekilka dumok pro Niu-Yorks'ku hrupu i dekilka zadnikh dumok] // Niu-Yorkska hrupa. Antologhiia poezii, prozy ta eseistyky / Upor. M. Revakovykh ta V. Gabor. – Lviv: Piramida, 2012. – S.32-43.

8. Dnistrovyi A. *Roman Baboval and saying farewell to national chansons* [Roman Baboval i proshchannia z natsionalnym shansonom] // Dnistrovyi A. Cherepakha Charla Darvina. – Chernivtsi: knyhy-KhKhI, 2015. – S. 173-175.

9. Ivashko V. *One-winged angel* [Odnokrylyi yanhol] // Baboval R. Mandrivnyky ymovirnoho: Poezii. – К.: Dnipro, 1993.

10. Ilnytskyi M. *Ukrainian sunflower under Belgian sun* [Ukrainskyi soniakh pid belhiiskym sontsem. pisliaslovo do publikatsii dobirky virshiv Romana Babovala «Bezsonni likhtari»] // Dzvinn. – 1990. – № 10. – S. 16-17.

11. Ilnytskyi M. *Meanders of internal landscapes. Poetry of New York group* [Meandry vnutrishnikh kraievdydiv. Tvorchist

26. Сорока П. Роман Бабовал, або Однекрилий янгол. Літературний портрет. – Тернопіль, 1998. – 160 с.

27. Сютя Г. Мовні інновації в українській поезії шістдесятників та членів Нью-Йоркської групи: дис... канд. філол. наук: 10.01.03 / Інститут української мови НАН України. – К., 1995.

28. Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості / Упор. В. А. Просалової. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2012. – 480 с. – http://ukrlife.org/main/evshan/ua_diaspora.pdf

poetiv Niu-Yorks'koi hrupy] // Dzvinn. – 1995. – № 7. – S. 129-144.

12. Ilnytskyi M. *New York group* [Niu-yorkska hrupa] // Ilnytskyi M. *Ukrainska povoienna emihratsiina poeziia*. – Lviv: Lvivskiy oblasnyi naukovo-metodychnyi instytut osvity; Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakovycha NAN Ukrainy, 1995. – S. 74-115.

13. Ilnytskyi M. *Literary traditions of poetry „out of tradition”* [Literaturni tradytsii poezii «poza tradytsii»] // Suchasnist. – 1996. – № 10. – S. 113-122.

14. Ilnytskyi M. *New York group of poets and national tradition* [Niu-Yorkska hrupa poetiv i natsionalna literaturna tradytsiia] // Literaturoznavstvo: Materialy III konhresu Mizhnarodnoi asotsiatsii ukrainistiv (Kharkiv, 26-29 serpnia 1996 r.).

15. *The history of XX century: schoolbook in 2 vol.* [Istoriia ukrainskoi literatury KhKh stolittia: pidruchnyk u 2 kn.] [red. V. Donchyk] – К.: Lybid, 1998. – Kn. 2: druha polovyna KhKh stolittia.

16. Karabovych T. *Mythopoetic of New York group* [Mifopoetyka Niu-Yorks'koi hrupy: Monohrafiia] / Tadei Karabovych; vidp. red. R. Radyshevskiy; nauk. konsultant O. Astafiev. – К.: Talkom, 2017. – 464 s. (Seriiia «Studii z ukrainistyky». Vypusk KhKhI).

17. Karabovych T. *New York group publications in „Suchasnist”* [Publikatsii Niu-Yorks'koi hrupy u shchomisiachnyku «Suchasnist» v 1970-1990-kh rr.] // Naukovi zapysky [Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka] [Tekst] / Kirovohrad. derzh. ped. un-t im. Volodymyra Vynnychenka ; redkol.: O. Semeniuk (vidp. red.) [ta in.] Seriiia : Filolohichni nauky – 2015. – Vyp. 142. – S. 59-66.

18. Karabovych T. *Structural polyphony of New York group translations in Portugal anthology of Vira Vovk* [Strukturna polifonichnist perekladiv Niu-Yorks'koi hrupy u portuhalskyi antologhi Viry Vovk] «O Grupo de Nova York „Colméia» (1993) // Literaturoznavchi studii. – Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. – 2015. – Vypusk 45. – 296 s. – С. 87-95.

19. Lehka O. *The rainbows fell asleep in warmth of your hair... About intimate poetry of Roman Baboval* [„Zasnuly raiduhy u teploti tvoho volossia...”: osoblyvosti intymnoi

poezii Romana Babovala] / O. Lehka // Paradyhma. – 2011. – Вип. 6. – С. 161-172. – Режым доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/paradig_2011_6_15

20. Matsko V. *Creative phenomenon of New York group: freedom, existing, surrealism, experiment of text-construction* [Tvorchy fenomen Niu-Yorkskoi hrupy: svoboda, ekzystentsiia, siurrealizm, eksperyment tekstotvorennia] / Vitalii Matsko // Filolohichniy dyskurs. – 2017. – Вип. 6. – С. 56-68.

21. Niu-Yorkska hrupa. *Anthology of poetry, prose and essays* [Antolohiia poezii, prozy ta eseistyky : antolohiia] / uporiad., vst. st. M. Revakovykh, V. Gabor. – Lviv : LA «Piramida»; 2012. – 400 s.

22. *Half-century of semi-silence. Anthology of New York group poetry* [Pivstolittia napivtyshi. Antolohiia poezii Niu-Yorkskoi hrupy] / uporiad. M. Revakovykh. – K. : Fakt, 2005. – 373 s.

23. *Poets of New York group: anthology* [Poety «Niu-Yorkskoi hrupy»: antolohiia] / Uporiad. O. H. Astafiev, A. O. Dnistrovyi; Peredm. O. H. Astafieva. – 2-he vyd. (Ukrainska muza). – Kharkiv : Ranok, 2009. – 256 s.

24. Revakovykh M. *Through another prism. About phenomenon and poetry of New York group* [Kriz

inshu pryzmu. Pro fenomen i poeziiu Niu-Yorkskoi hrupy.] / Mariia Revakovykh // Pivstolittia napivtyshi. Antolohiia poezii Niu-Yorkskoi hrupy.– K. : Fakt, 2005. – С. 17-40.

25. Revakovykh M. *Persona non grata. Essays about New York group, modernism and syncretism* [Persona non grata. Narysy pro Niu-Yorksku hrupu, modernizm ta identychnist.] – K.: Krytyka, 2012. – 336 s.

26. Soroka P. *Roman Baboval, or One-winged angel* [Roman Baboval, abo Odnokrylyi yanhol]. Literaturnyi portret. – Ternopil, 1998. – 160 s.

27. Siuta H. *Language innovations in Ukrainian poetry of 60th and members of New York group* [Movni innovatsii v ukrainskii poezii shistdesiatnykiv ta chleniv Niu-yorkskoi hrupy: dys.... kand. filol. nauk: 10.01.03] / Instytut ukrainskoi movy NAN Ukrainy. – K., 1995.

28. *Ukrainian diaspora: literary personalities, works, bibliographical information* [Ukrainska diaspora: literaturni postati, tvory, biobibliohrafichni vidomosti] / Upor. V. A. Prosalovoi. – Donetsk: Skhidnyi vydavnychiy dim, 2012. – 480 s. – <http://ukrlife.org/main/evshan/ua/diaspora.pdf>